

Disertační práce Mgr. Pavla Drnovského
Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, katedra archeologie
**Hmotná kultura šlechtických sídel v severovýchodních Čechách ve
středověku a raném novověku**

Oponentní posudek

V disertační práci (290 str. textu, 233 obr., z toho 117 v textu) zpracoval doktorand téma materiálové kultury, již odrážejí archeologické nálezy z několika vybraných opevněných sídel nobility širšího regionu severovýchodních Čech. Podle dostupných informací zajímalo zvolené téma Pavla Drnovského již za dob studií a geografickým ohniskem zájmu byl jemu blízký severovýchodní cíp území Čech. Rovněž odtud pocházejí materiálové zdroje umístěné v depozitářích tamějších muzeí a je nutné ocenit autorovu iniciativu, že využil studiem nabytou odbornost, aby maximálně vytěžil jejich výpověď, a to i u nálezů z „archaických“ výzkumů. Záslužnost autorovy činnosti spočívá i v tom, že kvůli přesunům fondů, proměnám evidence a minimální, neúplné či chybějící výzkumné dokumentaci se věrohodnost sdělení bohužel vytrácí. Proto byla práce doktoranda náročná, ale neobyčejně cenná.

Vhodný výběr lokalit vyšel z nastíněného přehledu archeologického bádání od jeho vědeckých počátků, které se orientovalo na období 13. – 16. stol. a ojediněle s přesahem do poloviny 17. stol. Výčet sledovaných hradů a tvrzí je informačním obsahem sice stručný, leč faktograficky dostatečně dimenzovaný a má promyšlený a instruktivní grafický doprovod. Proto překvapí disproporce mezi popisem Bradlece a orientací plánu (obr. 5) i obtížně rozlišitelné vyznačení analýzy Kumburka. Potěšující je, že jsou využity půdorysy jiných autorů než pouze T. Durdíka. K zamyšlení je používání názvu Břečtejn, jenž v pramenech figuruje jen 1x, ostatní zmínky (vč. literatury) mají jinou podobu (hlavně Břecštejn). Zajímavé jsou i přehledné zmínky dalších dotčených lokalit, z jejichž výzkumů se dochoval použitelný archeologický materiál. Jen škoda, že není uveden plán výkopů (i historický) zaniklé tvrže Třebovětice. Zkoumání souborů z Batňovic a Semonic je díky četnosti a sevřenosti zvláště hodnotné, u semonického byl k dispozici kvalitní základ zpracovaný před neověřitelným půlstoletím (!) Václavem Humlem. Tato sekvence (s. 44) zachycuje rozpor v datování zániku tvrže na počátku 14. stol. a predikátu podle sídla z r. 1357.

Následuje podstata práce - 4. kapitola, ve které předkladatel pertraktuje analytické zpracování tří skupin nálezů. U skupiny stolní a kuchyňské keramiky se soustředil na početné soubory ze dvou sousedících sídel – hradu Břecštejna a tvrže (hrádku) Javorník. Neopomněl připomenout, z jakých metodických a typologických základů vychází, lituje absenci jejich

koordinace a v deskripci vhodně využívá barevné škály Munsellova systému. Dále konstatuje malý počet exkluzivních kusů a pro spolehlivější posouzení zdrojů běžných, a tudíž převažujících, výrobků nedostatečnou znalost této keramiky z prostředí měst regionu. Kontrastuje to s bohatými poznatky zejména z jihomoravského okruhu.

Ve druhé subkapitole věnované kachlům hodnotí navíc hmotné nálezy ze čtyř jiných hradů. Proto je tato část kapitoly o něco rozsáhlejší a je zřejmé, že tvůrce poněkud podlehl větší atraktivitě kamnářské produkce. Ji zobrazuje značný podíl vyobrazení v příloze. Výzdobné motivy jsou někdy provedeny primitivně, což většinou odpovídá úrovni prostředí, avšak výskyt obdobných a proto evidentně oblíbených motivů tím nebyl zásadně omezen. Autor je však vázán již obligátními datačními zvyklostmi a k jejich překročení mu zřejmě chybí dostatek odvahy. Subkapitolu uvádějí obecné úvahy a doprovázejí příklady z jiných regionů a lokalit a zobrazení vč. nečetné ikonografie. Užitečné jsou kresebně rekonstrukce kachlí dochovaných fragmentárně. Jako u kuchyňské keramiky postupoval při deskripci a statistice podle keramických tříd, u kachlí zase podle skupin a navíc s přiřazováním motivů. O používání koncepčně kvalitních a esteticky vzhledných kamen svědčí mj. i dostatečně zřetelné fragmenty korunových kachlů (hrady Brada, Bradlec, Kumburk a možná i Javorník).

Třetí subkapitola se obírá kovovými předměty nalezenými a přiznanými amatérskými detektoráři na Červené Hoře a Rotemberku a vybranými kusy z několika dalších lokalit. Je nutné ocenit, že se P. Drnovský dokázal k nálezům dostat, zdokumentovat je a tím pro kulturní historii zachránit. Jednalo se téměř výhradně o železné předměty, jež doktorand pečlivě roztřídil a zinventoval do skupin podle druhů (účelu). Opět, a tentokrát hojněji, využil ikonografie, a to i v případě málokdy zobrazovaného nářadí – štípacích klínů. Z obvyklých militárií zvláště ční početné kompozitní projektily palných zbraní a jejich roztržené zlomky (převážně bronzové děloviny) původem z Červené Hory. Kresby kovových artefaktů v příloze jsou zdařilé a výstižné, shodně s keramickými zlomky v její první části.

Poslední dvě kapitoly mají shrnující charakter. V páté se doktorand úspěšně pokouší propojit závěry z analýz nálezů hmotné kultury s každodenností života dotčených sídel nobility, což archeologické zdroje umožňují. Napomáhá tomu výtečně strukturovaná a faktograficky bohatá tabulka vybraných souborů s funkčním vztahem k *živé kultuře*, jak to naformuloval autor. Samotný závěr specifikuje nově zjištěné skutečnosti a vztahy a věrohodně se vyjadřuje k úrovni hmotné kultury zjištěné na velkých a naopak na relativně podružných, ale nálezově zajímavých lokalitách.

K jazykové kvalitě práce je zapotřebí se dotknout drobných chybiček, kterých se nevyvaruje nikdo. Třeba v pramenech a literatuře je někde uvedeno Ed. jinde ed., či

v illustrantia chybí jedno l, občas schází místo vydání (DS 2011, Dufek). Na s. 34 je použito několika podlažní, a občas se vyskytne nešikovná formulace – dispozici tvořila obvodová hradba (s. 42) a nehezky vyhlíží – poznatky.... poznat (s. 14). Prameny a literatura jsou přebohaté a potěšen by byl i citovaný a ze „středověku“ nepříliš známý Jiří Pajer. Pouze jméno citovaného Procházky (2007) je Rudolf, nikoli Zdeněk (s. 50).

Z disertační práce Mgr. Pavla Drnovského je zřetelná opravdu dobrá předchozí příprava a něco snad lze přičíst i pozornosti kvalitního školitele. Práce je velmi hodnotná a myšlenkově přínosná, po formální stránce je její úprava až nadstandardní a skladba kapitol je logická a racionální. Stejně tak kvalitně a systematicky jsou strukturovány a uspořádány bohaté přílohy, jež se vyznačují potřebnou instruktivností a kvalita tisku i vyobrazení je výtečná. Elaborát „Hmotná kultura šlechtických sídel v severovýchodních Čechách ve středověku a raném novověku“ v dostatečné šířce a s tvůrčím uchopením teoretické podstaty naplnil sledované cíle. S ohledem na předchozí hodnocení jednotlivých složek a přes drobné připomínky předloženou disertační práci plně doporučuji k obhajobě.

V Brně 11.6.2017

Doc. Ing. PhDr. Miroslav Plaček, Ústav archeologie a muzeologie FF MU, Arna Nováka 1,
602 00 Brno, e-mail mplacek@seznam.cz příp. placek@phil.muni.cz